

Пропозиції команди проекту Темпус "TRUST"¹ щодо забезпечення якості вищої освіти України

Команда проекту TRUST розробила Національну концепцію забезпечення якості (QA) вищої освіти України. На основі проведених досліджень, отриманих результатів і зроблених висновків команда проекту вносить такі пропозиції щодо проблем QA.

Пропозиція № 1 – Постановка проблеми

За результатами досліджень, які проведені командою проекту можна заявити, що на даний момент процес QA в українській освіті не працює. Відбувається підміна реальних процедур QA бюрократичними. Замість освітнього процесу, отримання наукових та інноваційних результатів ВНЗ зайняті виконанням різноманітних формальних вимог і складанням формальної звітності. На жаль, нинішній принцип роботи українського ВНЗ: "Звіт важливіше результату".

Якщо говорити про функціональні причини неієздатності українського QA у вищій освіті, то вони прості. Це - незавершеність процесу. Тобто, відсутність зв'язку "результат - показник - вигода".

За логікою організації процесу, зазначений взаємозв'язок повинен бути таким: є блага, які необхідно розподілити (або якими слід наділити кращих) → вибираємо прозорі і зрозумілі критерії → оприлюднюємо повний перелік вимог → об'єктивний відбір виключно за вказаними критеріями (без участі людського фактора) → оприлюднення результатів.

І саме в такій послідовності!

Що відбувається насправді?

Показники, які використовуються нині при складанні численних звітів, рейтингів, заявок і т.п. не мають нічого спільного з реальними освітніми, науковими, дослідними результатами ВНЗ. А ці звіти і рейтинги, у свою

¹ "TRUST: Towards Trust in Quality Assurance Systems" (516935 - TEMPUS - 1-2011-1 - FITEMPUS - SMGR)

чергу, вкрай слабо корелюють з обсягами ресурсів, якими держава наділяє ВНЗ.

Команда проекту настійно рекомендує: НЕ ТРЕБА СТВОРЮВАТИ ДОДАТКОВИХ ПРОЦЕДУР, РЕЙТИНГІВ, ЗВІТІВ та інших активностей.

Виші задихаються від таких "нововведень"! Слід ввести мораторій на будь-яку активність, яка не пов'язана з прямим прийняттям рішень.

Наші пропозиції стосуються в першу чергу не якихось конкретних норм того чи іншого документа, а самої постановки питання. Ми вважаємо, що у функціонуванні QA вищої освіти України головну роль відіграє така проблема:

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ прямий зв'язок між моніторингом **РЕАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ** ВНЗ І **РЕАЛЬНИМ ПРИЙНЯТТЯМ РІШЕНЬ** (В ПЕРШУ ЧЕРГУ - РІШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З РОЗПОДІЛОМ БЛАГ).

Це питання слід поставити першим у переліку концептуальних питань законопроекту "Про освіту" в частині, яка стосується забезпечення якості освіти.

Пропозиція № 2 - Застереження

Команда проекту була і залишається командою прихильників реформ у системі освіти (насамперед - вищої освіти) України. Зокрема, багато наших висновки є красномовними аргументами на користь цілого ряду положень законопроекту М. Згуровського "Про вищу освіту".

Вектор руху для нас, безперечно, перебуває у сфері європейських освітніх пріоритетів, в числі яких академічна і фінансова автономія ВНЗ.

Але отримані результати досліджень збентежили в першу чергу самих дослідників: **АВТОНОМІЯ (В РОЗУМІННІ ПОВНОЇ СВОБОДИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ) МОЖЕ БУТИ ЗГУБНОЮ В УМОВАХ ІСНУЮЧОГО НИЗЬКОГО РІВНЯ КУЛЬТУРИ В СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ЗАЦІКАВЛЕНИХ ЗОВНІШНІХ СТОРІН В УКРАЇНІ**

Цей висновок продиктований бажанням уникнути помилок попередників, які проводили реформи українського суспільства (часом

навіть досить прогресивні), але в непередбачених для цього умовах, що і стало причиною краху українського реформаторства.

Щоб закон працював, він не тільки повинен містити грамотне викладення суті реформи, а й забезпечувати умови (правильний контекст) для виконання цього закону всіма гравцями освітнього процесу, причому саме таким чином, щоб мета закону була досягнута, а не перекошена.

Команда проекту вважає, що багато позитивних аспектів, які запропоновані в опозиційних законопроектах реформ не враховують саме створення таких умов. Наприклад, весь очікуваний позитивний ефект від надання академічних свобод і автономії може бути використаний на шкоду головним цілям закону через низький рівень культури великої кількості передбачуваних виконавців.

Саме тому команда проекту пропонує: знайти спосіб законодавчо підтримати дії, спрямовані на створення правильного контексту, на швидку ліквідацію академічної безграмотності і відсутності академічної культури.

Команда проекту вважає, що швидкий шлях до підготовки такого контексту лежить через **ОПРИЛЮДНЕННЯ** академічної діяльності та її результатів.

Наша пропозиція: НЕОБХІДНО ВСІЛЯКО ПРОСУВАТИ МОЖЛИВІСТЬ І ЗАПИТАНІСТЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЗВІТНОСТІ АКАДЕМІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ І ДОСЯГНЕННЯ ПЕРЕД СВОЇМИ СПРАВЖНИМИ СПОНСОРАМИ - ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ.

Пропозиція № 3 – Напрямок змін

Створюючи Національну концепцію забезпечення якості (QA) вищої освіти України, команда проекту дійшла висновку, що є три магістральні напрями для вирішення проблеми QA вищої освіти України:

1. Відмовлення від поняття "українських критеріїв якості", оперування виключно світовими стандартами якості освіти

2. Оприлюднення і достовірність результатів роботи ВНЗ
3. Оприлюднення і прозорість процедур QA.

Як забезпечити просування по всіх трьох напрямках?

Команда проекту віддає собі звіт у складності поставлених завдань і бачить вихід у використанні механізмів електронної демократії, комунікаційних та інформаційних можливостей інтернет-технологій. Вони дозволяють:

- Об'єднати активну аудиторію, яка зацікавлена в якості вищої освіти та долучити її до механізмів прямого впливу на освітні процеси;
- Забезпечити постійне і своєчасне оприлюднення найбільш актуальної інформації;
- Забезпечити підтвердження правдивості і несуперечливості інформації соціальними методами перевірки (верифікації) для створення реальної картини вищої освіти України;
- Створювати якісні сервіси для автоматизованої підтримки процедур забезпечення якості (оцінка освітніх та наукових ресурсів, створення рейтингів, порівняльних таблиць, звітів і т.д.).

Ці функції можна реалізувати, зокрема, при створенні відкритого незалежного громадського академічного порталу.

В результаті сформується відповідна цифрова екосистема, а також буде створено простір в українській вищій освіті, до якого існуватиме високий рівень довіри.

У зв'язку з цим КОМАНДУ ПРОЕКТУ ЦІКАВЛЯТЬ, ЯК МІНІМУМ, ТАКІ ПОПРАВКИ ТА ЗМІНИ ДО НОРМАТИВНОЇ І ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ, ЯКІ УСУВАЮТЬ ВСІ ПЕРЕШКОДИ І СТВОРЮЮТЬ СПРИЯТЛИВІ УМОВИ ДЛЯ ЗБОРУ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ДЛЯ СТВОРЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ QA ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Принцип, який декларує команда проекту: "Народ має право знати, як витрачаються його кошти".